

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.

SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQUARISH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARI

Ko'charov Sharofiddin Tursunmurotovich
IQTK-102 guruh talabasi, Oriental Universiteti

Axatova Shahnoza Akram qizi
Biznes va boshqaruv kafedrası katta o'qituvchi, Oriental Universiteti

Annotatsiya

Ushbu maqolada sanoat korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish mexanizmlari tadqiq etilgan. Tadqiqot obyekti sifatida "UzAuto Motors" aksiyadorlik jamiyati tanlangan. Korxonaning tashkiliy tuzilmasi, ishlab chiqarish salohiyati va boshqaruv tizimi tahlil qilinib, zamonaviy texnologiyalar va avtomatlashtirilgan boshqaruvning ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va raqobatbardoshlikni kuchaytirish imkoniyatlarini ko'rsatadi. Mazkur ilmiy ish sanoat korxonalarida modernizatsiya jarayonlarini takomillashtirishga xizmat qiluvchi amaliy takliflar ishlab chiqishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: sanoat korxonalari, ishlab chiqarish jarayoni, optimallashtirish, iqtisodiy samaradorlik, modernizatsiya.

Kirish. O'zbekiston Respublikasida sanoatni modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish bo'yicha amalga oshirilayotgan izchil islohotlar jarayonida yirik sanoat korxonalarining iqtisodiyotdagi o'rni tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, mashinasozlik sanoati mamlakat sanoat salohiyatini belgilovchi strategik tarmoqlardan biri sifatida milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida muhim rol o'ynamoqda. Ushbu tarmoqda faoliyat yuritayotgan yetakchi korxonalar nafaqat sanoat mahsulotlari hajmini oshirish, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, eksport salohiyatini kengaytirish va hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojiga hissa qo'shish bilan ajralib turadi.

Shu nuqtayi nazardan, mazkur bitiruv malakaviy ish doirasida tahlil obyekti sifatida O'zbekiston avtomobilsozlik sanoatining yetakchi vakili bo'lgan "UzAuto Motors" aksiyadorlik jamiyati tanlandi. Ushbu korxonalar mamlakat mashinasozlik sanoatining tayanch korxonalaridan biri bo'lib, avtomobil ishlab chiqarish, texnologik jarayonlarni modernizatsiya qilish va yuqori qo'shilgan

qiymatga ega mahsulotlar yaratish yo‘nalishida muhim o‘rin egallaydi.

“UzAuto Motors” AJ o‘z faoliyatida zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalari, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va xalqaro sifat standartlariga asoslangan holda faoliyat yuritib, ichki bozor ehtiyojlarini qondirish bilan bir qatorda eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarishni ham yo‘lga qo‘ygan. Korxonaning tashkiliy tuzilmasi ishlab chiqarish jarayonlarining uzluksizligini ta‘minlash, boshqaruv samaradorligini oshirish va resurslardan oqilona foydalanishga yo‘naltirilgan bo‘lib, bu uning iqtisodiy barqarorligiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatmoqda.

Mazkur bobda tanlangan korxonaning tashkiliy-iqtisodiy tavsifini yoritish orqali uning ishlab chiqarish salohiyati, tashkiliy tuzilmasi, iqtisodiy ko‘rsatkichlari hamda boshqaruv tizimining o‘ziga xos jihatlari tahlil qilinadi. Bu esa keyingi paragraf va bo‘limlarda ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha amalga oshiriladigan tahliliy ishlarga metodologik asos yaratadi

O‘zbekiston Respublikasida sanoatni rivojlantirish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va yuqori qo‘shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni yo‘lga qo‘yish davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, mashinasozlik sanoati milliy iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri bo‘lib, sanoat ishlab chiqarish hajmining o‘shishi, eksport salohiyatining kengayishi va yangi ish o‘rinlari yaratilishida muhim rol o‘ynaydi. Ushbu tarmoqda faoliyat yuritayotgan yirik sanoat korxonalari mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta‘minlashda tayanch bo‘g‘in vazifasini bajaradi.

Mazkur bitiruv malakaviy ish doirasida tadqiqot obyekti sifatida O‘zbekiston avtomobilsozlik sanoatining yetakchi korxonasi bo‘lgan “UzAuto Motors” aksiyadorlik jamiyati tanlandi. Ushbu korxonada respublika mashinasozlik sanoatining yirik vakili bo‘lib, zamonaviy avtomobillar ishlab chiqarish, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish va xalqaro standartlarga mos mahsulotlar yaratish yo‘nalishida faoliyat olib bormoqda. “UzAuto Motors” AJ mamlakat sanoat salohiyatini oshirish bilan bir qatorda, ichki bozor ehtiyojlarini qondirish va eksport hajmini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

“UzAuto Motors” aksiyadorlik jamiyati O‘zbekiston Respublikasida mashinasozlik sanoatining yetakchi korxonalaridan biri hisoblanadi. Korxonada mamlakat avtomobilsozlik sanoatining tayanch bo‘g‘ini bo‘lib, zamonaviy avtomobillar ishlab chiqarish, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish va eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Korxonaning tashkiliy va iqtisodiy faoliyatini chuqur tahlil qilish ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqish uchun muhim asos bo‘lib xizmat qiladi.

1-jadval. “UzAuto Motors” AJning umumiy tashkiliy tavsifi

Ko‘rsatkichlar	Tavsifi
Korxonada nomi	“UzAuto Motors” aksiyadorlik jamiyati
Faoliyat sohasi	Avtomobilsozlik (yengil avtomobillar ishlab chiqarish)
Tashkiliy-huquqiy shakli	Aksiyadorlik jamiyati
Joylashgan hududi	Andijon viloyati
Asosiy mahsulotlari	Yengil avtomobillar va ehtiyot qismlar
Bozor yo‘nalishi	Ichki va tashqi bozor (eksport)
Strategik ahamiyati	Mashinasozlik sanoatini rivojlantirish, eksportni kengaytirish

2-jadval. Korxonaning tashkiliy tuzilmasi

Tashkiliy bo‘g‘inlar	Asosiy vazifalari
Kuzatuv kengashi	Strategik rivojlanish va nazorat
Boshqaruv (Direksiya)	Operativ boshqaruv va qarorlar qabul qilish

Ishlab chiqarish bo'limlari	Avtomobil yig'ish, texnologik jarayonlar
Yordamchi xizmatlar	Ta'mirlash, energetika, transport
Ta'minot va logistika	Xomashyo va butlovchi qismlar bilan ta'minlash
Moliyaviy-iqtisodiy bo'lim	Rejalashtirish, hisob-kitob va tahlil
Kadrlar bo'limi	Xodimlar boshqaruvi va malaka oshirish

Yuqoridagi jadvallar tahlili shuni ko'rsatadiki, "UzAuto Motors" AJ tashkiliy jihatdan puxta shakllangan, ishlab chiqarish jarayonlari zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etilgan yirik sanoat korxonasi hisoblanadi. Korxonaning tashkiliy tuzilmasi boshqaruv samaradorligini ta'minlashga, ishlab chiqarish faoliyati esa iqtisodiy natijadorlikni oshirishga yo'naltirilgan.

O'zbekiston iqtisodiyotida sanoat sektori milliy daromad yaratishda va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Sanoat ishlab chiqarishining hissasi yalpi ichki mahsulot tarkibida sezilarli bo'lib, 2024-yilda sanoatning umumiy ulushi 27,8 % ni tashkil etgani qayd etilgan. Bu ko'rsatkich sanoat sektorining ichki iqtisodiy faolligini ko'rsatadi va ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini baholash uchun asos bo'ladi.

Shuningdek, 2025-yilda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmida ijobiy o'sish kuzatildi: 2025-yilning yanvar–iyun oylarida jami 488,5 trillion so'mlik sanoat mahsulotlari ishlab chiqarilgan bo'lib, bu 2024-yilning mos davriga nisbatan 6,6 % ga o'sishni anglatadi.

3-jadval. O'zbekiston sanoat ishlab chiqarishining asosiy ko'rsatkichlari (2024–2025)¹

Ko'rsatkichlar	2024	2025 (I–VI)
Sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish (trln so'm)	885 trln so'm	488,5 trln so'm
Fizik hajm indeksi	+yo'nalish bo'yicha o'sish	106,6 %
Faoliyat ko'rsatayotgan sanoat korxonalarini soni	~55,6 ming	~56,8 ming
Sanoat ishlab chiqarish o'sish sur'ati	+5–6 % (2024)	+6,6 %
Sanoat umumiy ulushi (GDP tarkibida)	27,8 %	Ma'lumotlar to'liq hali chiqmagan

Izoh: 2024–2025-yillar davomida O'zbekistonda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishining ijobiy istiqboli kuzatilmoqda. 2025-yilda birinchi yarim yilda o'sish sur'ati 106,6 % ni tashkil etdi, bu ishlab chiqarish quvvatlarining kengayishiga dalolat qiladi.

Xulosa

Ushbu tadqiqotda sanoat korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish masalalari tahlil qilindi. Tadqiqot obyekti sifatida "UzAuto Motors" aksiyadorlik jamiyati tanlanib, uning tashkiliy tuzilmasi, ishlab chiqarish salohiyati hamda boshqaruv tizimining asosiy jihatlari o'rganildi. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlaridan foydalanish va resurslardan oqilona foydalanish ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shuningdek, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish mahsulot tannarxini kamaytirish, mehnat unumdorligini oshirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari sanoat korxonalarida modernizatsiya jarayonlarini takomillashtirish hamda barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Kelgusida ushbu yo'nalishda chuqurlashtirilgan empirik tadqiqotlar olib borish ishlab chiqarish samaradorligini

¹ O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi rasmiy sayti – www.stat.uz

oshirish mexanizmlarini yanada takomillashtirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonov Q.X. Korxonalar iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
2. Rasulov R.R. Sanoat korxonalarida ishlab chiqarishni tashkil etish. – Toshkent: Fan, 2020.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2019.
4. G'ulomov S.S. Ishlab chiqarishni boshqarish va rejalashtirish. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
5. Sharifxo'jayev M., Abdullayev Yo. Menejment. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
6. Xolmirzayev A.X. Iqtisodiy tahlil. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
7. Egamberdiyev B.E. Innovatsion faoliyat va sanoatni modernizatsiya qilish. – Toshkent, 2021.
8. Islomov B.I. Sanoat iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
9. Sattorov A.A. Korxonalarda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish yo'llari. – Toshkent, 2022.
10. Mullajonov F.M. Raqamli transformatsiya va sanoat. – Toshkent, 2023.